

Ὁξωνίῳ τὴν ἔκδοσίν του, ἣτις χρησιμεύει σήμερον ὡς βάσις πρὸς τὴν περαιτέρω ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν τοῦ κολοσσιαίου κριτικοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ
ΤΩΝ ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ ΛΟΚΡΩΝ.

Ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων οἱ Λοκροί, καθάπερ αἱ πλεῖσται τῆς Ἑλλάδος πολιτεῖαι, ἐβασιλεύοντο εἰσέτι, εἰς τινὰς δὲ μόνον ἤρξατο ἤδη ν' ἀναφαίνεται ἢ πρὸς τὴν ἀριστοκρατίαν ἢ τὴν δημοκρατίαν τάσις· ὅθεν ὁ Ὅμηρος ἐξυμνῶν τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα διὰ τῆς γνωστῆς ἐκείνης τοῦ Ὀδυσσεύος ῥήτρας

Οὐκ ἀγαθὸν πολικοιρανίη· εἰς κοίρανος ἔστω, εἰς βασιλεύς,
ὃ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγγυλομήτεω

Σκῆπτρον τ' ἢ δὲ Θέμιστος, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ.

ἀναφέρεται πάντως εἰς τὸ παρελθόν, καθόσον ἡ προλαβοῦσα σχέσηις ὑπῆρχε τοῖς πᾶσι γνωστῇ. Οὕτω τοίνυν, ὡσπερ προεῖρηται ἡμῖν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἡμῶν περὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων πραγματεία, ὁ Φύσκος, ὁ Λοκρὸς καὶ ὁ Ὀποῦς ὑπῆρξαν οἱ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ καὶ μυθῶδει ἐποχῇ βασιλεῖς τῶν Ὀπουντίων. Ὁ Ὅμηρος τὸν Αἴαντα τὸν Ὀϊλέως καλεῖ ἡγεμόνα αὐτῶν. Ἐνα λοιπὸν ἡγεμόνα, ἓνα κοίρανον, ἔχοντα τὴν στρατιωτικὴν ἐξουσίαν εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις παρ' Ὀπουντίοις, περὶ τὸν ὁποῖον ἴσταντο οἱ ἀριστῆες· διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι λαοί, ἐκ τῶν λίθων τῆς Πύρρας καὶ τοῦ Δευκαλίωνος καταγόμενοι ἐγέννησαν ἐκλεκτὴν τινὰ γενεάν, ἣτις ποσῶς δὲν συνεπεμίγη ξένης χώρας λαοῖς, εἰ μὴ μετὰ πολιτῶν Ἑλλήνων ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν ἐλθόντων. Τῇ γενεᾷ ταύτῃ ὁ Θηβαῖος ποιητῆς ἀφιέρωσε τὴν πρὸς Ἐφάρμοστον τὸν Ὀπουντίον ᾠδὴν, δι' ἧς

ψάλλει τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ ἐν Ὀλυμπίοις. Οὕτω δέ, ὡσπερ καὶ παρὰ τοῖς Ἐπιζεφυρίοις Λοκροῖς ἢ ἀπὸ τῶν ἑκατὸν οἰκιῶν γενεὰ ἀπετέλεσεν τάξιν τινὰ εὐγενῶν, κατεχόντων τὴν πρώτην ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσιν· ἡ τάξις αὕτη διετηρήθη σεβαστὴ μέχρι τοῦ Πινδάρου καὶ ἐφεξῆς.

Ἀπὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ἤδη ἡ βασιλεία δὲν ἀπελάμβανε πλέον, ὡς τὸ πρότερον, τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν πολλῶν· διὰ δὲ τῶν ἐπελθουσῶν μεταναστεύσεων καὶ τῆς κατὰ συνέπειαν τούτων μορφώσεως νέων κοινωνικῶν σχέσεων ἀντὶ ν' ἀνορθωθῆ, ἀπέβαλεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἰσχὺν καὶ ἀξίαν, ἣτις ἐρείδατο ἐπὶ τῆς μακρᾶς συνηθείας, ὥστε κατὰ τὸν Η' αἰῶνα εἰς τὰς πλείστας τῶν πόλεων κατηργήθη, εἰς ὀλίγας δὲ τινὰς μικρὸν ἔτι διετηρήθη, ἕως οὗ περὶ τὴν ἔξοδον τοῦ Ζ' αἰῶνος ἐξέλιπεν ἐντελῶς εἰς πάσας, πλην τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Ἡπείρου, αἵτινες διετήρησαν τὰ ἀρχαῖα καὶ πατροπαράδοτα. Ἀπὸ τῶν βασιλέων λοιπὸν ἡ ἐξουσία περιήλθε καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῆς Ἑλλάδος πόλεσι καὶ ἐν τοῖς Λοκροῖς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀρίστων, τῶν εὐγενῶν ἢ εὐπατριδῶν. Πότε ὁμοῦς ἀκριβῶς, καὶ κατὰ ποῖον τρόπον, τοῦτο ἐν τοῖς ἀδήλοις κεῖται· ἔστιν ὁμοῦς εἰκάσαι, ὅτι καὶ πρὸ καὶ ἐπὶ τῶν Περσικῶν χρόνων οἱ Λοκροὶ ἐπολιτεύοντο ἀριστοκρατικῶς· ὁ λαὸς διηρεῖτο εἰς δύο τάξεις, τοὺς ἀρίστους καὶ τὸν ὄχλον, ἐρίζοντας ὡσπερ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἀρχῆς. Περὶ τὸ ἡμισυ ὁμοῦς τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπικρατήσαντες ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι ἔδωσαν ἰσχὺν εἰς τὴν μερίδα τοῦ λαοῦ, ἰδρύσαντες πανταχοῦ τῶν ὑπ' αὐτοὺς γενομένων πολιτειῶν τὴν δημοκρατίαν. Ἀλλὰ τοῦ Τολμίδου ἠττηθέντος, οἱ ἐξόριστοι Λοκροὶ ἐπανελθόντες οἴκαδε νικηταί, ἐπανήγαγον τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα.

Ἐν δὲ τῷ Ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ οἱ Λοκροὶ ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τῶν Οἰταίων, Περρικιδῶν, Δολόπων, Μαγνήτων, Αἰνιάνων τῶν Θεσσαλῶν, Φωκέων, Δωριέων, Ἰώνων καὶ Βοιωτῶν

ἔλαβον μέρος, ἔχοντες δύο ψήφους μίαν μὲν οἱ Ὀπούντιοι καὶ ἑτέραν οἱ Ὀζόλαι. Ἐκ τούτου, καίτοι ἄλλως ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐλεύθεροι κατ' ἰδίαν αἱ τῶν Ὀπουντίων πόλεις, διὰ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ δεσμοῦ συνέχοντο ἀλλήλαις, μίαν κοινότητα ἀποτελοῦντες, «τὸ κοινὸν τῶν Ἡσίων Λοκρῶν».

Ἐκ τῆς ἐν Οἰανθείᾳ ὁμῶς (καὶ Χαλείῳ) ἐπιγραφῆς μανθάνομεν ἀσφαλῆ τινα περὶ τῆς πολιτείας τῶν Ὀπουντίων. Ἐκ ταύτης δῆλον ὅτι βλέπομεν ὅτι ὁ πρῶτος ἄρχων ἐκαλεῖτο ἀρχός, ἀξίωμα, ὅπερ καὶ παρὰ Θεσσαλοῖς ἐδίδοτο τοῖς ἄρχουσι· ὁ ἀρχὸς ὁμῶς ἐκεῖνος ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον ἐξελέγετο, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἔχουσαν ὧδε: «τῷ ἐγκαλουμένῳ ἐπιθεῖναι τὴν ζημίαν τὸν ἀρχόν, ἐν τριάκοντα ἡμέραις ἐπιθεῖναι, εἰ τριάκοντα ἡμέραι λείπωνται τῆς ἀρχῆς». Ἀλλὰ παρ' Ἀριστοτέλει ἀναγινώσκομεν, ὅτι ὁ ἀρχὼν ἐκεῖνος ἦν ἰσόβιος, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλαις Ἑλληνικαῖς πόλεσιν· οἷον ἐν Ἐπιδάμνῳ: (1) ἐξ οὗ εἰκάσειεν ἄν τις, ὅτι εἷς ἀνὴρ διηύθυνε τὰς κοινὰς τῆς χώρας ὑποθέσεις, κατὰ τοῦτο ὁμοῖος τῷ βασιλεῖ, καθότι αὐτὸς μόνος διηύθυνεν αὐτάς, παρ' ἄλλοις δὲ καθότι ἐκάτερος αὐτῶν ἤσκει ἰσόβιον ἀρχήν. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν δυσκολωτάτων ὄν, ὥσπερ καὶ τὸ περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχοῦ, χρήζει πλείονος πρικοχῆς καὶ ἐξετάσεως. Ἐν τούτοις ἔκ τε τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους γινώσκομεν ὅτι εἷς ἀρχὼν ἐξελέγετο. Ἀλλὰ γνωστὸν ἐπίσης ἐστὶν ἡμῖν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἡ τῶν χιλίων πολιτῶν συνέλευσις, σκεπτομένων περὶ τῶν κοινῶν. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται, ὅτι δὲν μετεῖχεν ὅπως ὁ λαὸς τῶν τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μέρος αὐτοῦ, ὅπερ συνάδει πρὸς τὰ ἀριστοκρατικὰ αὐτῶν φρονήματα τῆς

(1) Ἀριστοτ. Π. Πολιτ. 3, 2, 1: ὁ μὲν γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς οὐκ ἐστὶν εἶδος, καθάπερ εἶπομεν, πολιτείας. Ἐν πάσαις γὰρ ὑπάρχειν αἰδῖον στρατηγίαν ἐνδέχεται, οἷον ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἀριστοκρατίᾳ, καὶ πολλοὶ ποιοῦσιν ἓνα κύριον τῆς διοικήσεως. Ταύτη γὰρ ἀρχὴ τίς ἐστὶ καὶ περὶ Ἐπίδαμνον καὶ περὶ Ὀποῦντα.

ἐποχῆς ἐκείνης. Ταῦτόν δὲ συνέβαινε παρά τε τοῖς Ἐπιζεφυρίοις Λοκροῖς, τοῖς ἐν Κύμῃ τῆς Αἰολίδος, τοῖς Κολοφωνίοις καὶ Ἀκραγαντίνοις.

Ἀπὸ τῆς μνησθείσης ὁμῶς ἐπιγραφῆς πρὸ τοῦ 455 μέχρι τῆς δευτέρας Π.Χ. ἑκατονταετηρίδος οὐδεμίαν μαρτυρίαν ἔχομεν περὶ τῆς τῶν Ὀπουντίων πολιτείας. Ἄλλ' ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος μανθάνομεν, ὅτι οἱ Λοκροὶ εἶχον κοινὸν τῶν Ἠσίων Λοκρῶν. Ἄλλ' ἡ ἐπιγραφή αὕτη, ἥ ἐμνήσθημεν ἐν τῇ προλαβούσῃ ἡμῶν πραγματείᾳ περὶ Ὀπ. Λοκρῶν, ἐγένετο πρὸς τιμὴν Κασσάνδρου τινός, υἱοῦ Μανασθέως, ὃχι μόνον ὑπὸ τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλων πολλῶν εἴτε ὁμοσπόνδων εἴτε ἀνεξαρτήτων πόλεων. Ἐπὶ πόσον ὁμῶς χρόνον διέμειναν οἱ Ἠσῖοι ἢ οἱ Ὀπούντιοι ἢ Ἐπικνημίδιοι Λοκροὶ ὑπὸ ἐν κοινόν, ἀδηλόν ἐστιν, εἶκαι ἔξεστιν εἰκάσαι, ὅτι ἐφ' ὅσον χρόνον ἤκμαζεν ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι ἢ μετὰ τῶν Αἰτωλῶν συμμαχία, ἢ πολιτειακῆ σχέσις τῶν Ὀπουντίων διέμεινεν ἡ αὐτή. Ἄγνωστοι δ' εἰσι καὶ οἱ νόμοι τοῦ κοινοῦ. Ἐν τούτοις ἐκάστη πόλις ἦν αὐτόνομος, καθάπερ ἐν τῇ Βοιωτικῇ ὁμοσπονδίᾳ καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς ὅλων τῶν ὁμοίων Ἑλληνικῶν πόλεων ἐν τῇ εἰς Θρόνιον ὁμῶς εὐρεθείσῃ ἐπιγραφῇ, ἥτις ἐγένετο κατὰ Βοίικιον, ὅτε οἱ Λοκροὶ ἐσχημάτιζον τὴν ὁμοσπονδίαν, ἡγεμόνα τῆς πολιτείας εὐρίσκομεν τὸν ἄρχόν, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποῖου ἐγράφοντο τὰ δημόσια ψηφίσματα. Ἐν ταύτῃ γίνεται μνεία καὶ γραμματέως καὶ ταμίου. Νομοθετικὴ δὲ ἐξουσία ἦν ἡ βουλή καὶ ἡ τοῦ δήμου ἐκκλησία. Ψήφισμα δὲ προξενίας ὑπὸ τῶν Ὀπουντίων ψηφισθὲν μνημονεύει καὶ γραμματέως καὶ ἄρχοντος. Τὸ ὄνομα ἄρχος περιέπεσεν, ὡς γ' εἴκειν, εἰς ἀχρηστίαν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἀντεκατεστάθη ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι διὰ τοῦ ἄρχων. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν κωλύει ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν αὐτὸν ὡς ἄρχοντα ἀνώτατον ὅλης τῆς ὁμοσπονδίας, ὡς παρά Βοιωτοῖς, καθάπερ δῆλον γίνεται ἐκ Βοιωτικῆς ἐπιγραφῆς ἐχούσης: «τοῦ δεῖνος ἄρχοντος Βοιωτοῖς, ἐπὶ πόλιος δὲ τοῦ δεῖνος». Ἐντεῦθεν τῷ ὄντι

πασίδηλον, ὅτι ἄλλος ἦν ὁ ἐκάστης τῶν πόλεων ἄρχων, καὶ ἄλλος ὁ τῆς ὅλης ὁμοσπονδίας ἢ κοινότητος, τοῦ κοινοῦ.

Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ κοινὸν τῶν Λοκρῶν ὑφίστατο, οὗτοι συνεδέοντο στενῶς μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, τούτων ὅμως σύμμαχοι διετέλεσαν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς κεφαλᾷς κατὰ τῶν Μακεδόνων νίκην τοῦ Φλαμινίου, ἀπεδόθη ὑπ' αὐτοῦ ἡ ἐλευθερία πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν, ὅτε οἱ Λοκροὶ συνεμάχησαν αὐθις τοῖς Αἰτωλοῖς. Ἡ συμμαχία δ' αὕτη βεβαιοῦται καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν, οἷα ἐστὶν ἡ προειρημένη τοῦ Θρονίου, ἥτις ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων φαίνεται γραφεῖσα πρὸ τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους· διότι ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν, ὅτι ἐδόθη προξενία εἰς Αἰτωλὸν τινα Φιταῖον, πόλεως ἀγνώστου ἄλλως, μνημονευομένης δὲ μόνον παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ καὶ Πολυβίῳ. Ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἕτερον ψήφισμα τῶν Ὀπουντίων παρέχει προξενίαν Ἀντιφίλῳ τινί.

Ἐτέραν συμμαχίαν τῶν Ὀπουντίων μετὰ τῶν Θεσσαλῶν εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ὁμοσπονδία τῶν Λοκρῶν ἦν ἐλευθέρα. Ἐτερον δὲ ψήφισμα, ἀλλὰ μεταγενέστερον τῶν προμνημονευθέντων μνείαν ποιεῖται τοῦ τῶν Ἀχαιῶν, Λοκρῶν, Φωκέων καὶ Εὐβοέων κοινοῦ· τίνων ὅμως Λοκρῶν ἀγνωστον.

Οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως τὸ μὲν πρῶτον διέλυσαν τὰ κοινὰ. Εἶτα δὲ ἀβλαβῆ ταῦτα ὑπολαβόντες ἐσύλησαν ἐκ νέου. Ἐν τούτοις παρὰ Λοκροῖς δὲν ἐτηρήθη πλέον τὸ ὄνομα κοινόν, ἂν καὶ ὁ πολιτικὸς σύνδεσμος δὲν ἐξέλιπεν. Οὕτως ἐν δυσὶ ψηφίσμασιν, παρὰ τὴν Ἀταλάντην εὐρεθεῖσιν καὶ ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ μοι διδασκάλου Στεφάνου Κουμανούδη διαλευκανθεῖσι καὶ κριθεῖσι, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, φέρεται: «Ὀπούντιοι καὶ Λοκροὶ οἱ μετὰ Ὀπουντίων». Ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἡ Ὀποῦς μείζονα ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ἢ πρὶν ἀξίαν ἐκτήσατο καὶ μητρόπολις ἔργῳ τῶν Ὀπουντίων καὶ Λοκρῶν ἐγένετο, συγκεντρώσασα περὶ

ἑαυτὴν πάσας τὰς τῶν Ὀπουντίων καὶ Ἐπικνημιδίων πόλεις. Ἐν τῇ πολιτείᾳ δὲ ταύτῃ εἷς, ἄρχων καλούμενος, προϊστάτο, ὅστις, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ καθ' ἑκάστην πόλεις ἰδίους εἶχον ἄρχοντας, εἶχεν ἀνωτέραν τινὰ ἐξουσίαν, εἴτε ὡς ὁ ἀρχαῖος Ἄρχός, εἴτε ὡς ὁ πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἄρχων τῆς Ὀπούντος.

Τοιαῦτα ἔχοντες εἰπεῖν περὶ τοῦ τῶν Λοκρῶν πολιτεύματος, μεταβαίνομεν εἰς τὰ περὶ τῶν νόμων αὐτῶν. Ἄλλὰ τίνες καὶ ποῖοι εἰσὶν οὗτοι; Ἰπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων συχνάκις ἐπαινεῖται τὸ δίκαιον τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν· διότι ἢ κατὰ τὴν ἐβδόμην π. χ. ἐκκτοντκετηριῖδα ἰδρυθεῖσα νομοθεσία τοῦ Ζαλεύκου ἦν ἐπίσημος διὰ τὴν ἐντελῆ τῶν πολιτῶν ἰσότητα καὶ τὴν ἀτράλειαν αὐτῶν, ὧν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. Τοὺς νόμους τούτους κινίττεται ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους (1) λόγῳ αὐτοῦ, ἔχοντι οὕτως: Βούλομαι δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐν Λοκροῖς ὡς νομοθετοῦσι διηγήτασθαι· οὐδὲν γὰρ χείρους ἔσεσθε παράδειγμά τι ἀκηκόετε, ἄλλως τε καὶ ὅτι πόλις εὐνομουμένη χρῆται· ἐκεῖ γὰρ οὕτως οἶονταί δεῖν τοῖς πάλαι κειμένοις χρῆσθαι νόμοις καὶ τὰ πάτρια περιστέλλειν καὶ μὴ πρὸς τὰς βουλήσεις μηδὲ πρὸς τὰς διαδόσεις τῶν ἀδικημάτων νομοθετεῖσθαι, ὥστ' ἐάν τις βούληται νόμον καινὸν τιθέναι, ἐν βρόχῳ τὸν τράχηλον ἔχων νομοθετεῖ, καὶ ἐάν μὲν δόξη καλὸς καὶ χρήσιμος ὁ νόμος εἶναι, ζῆ ὁ τιθεὶς καὶ ἀπέρχεται, εἰ δὲ μή, τέληνηκεν ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου· καὶ γὰρ τοὺς καινοὺς μὲν οὐ τολμῶσι τίθεσθαι νόμους, τοῖς δὲ πάλαι κειμένοις ἀκριβῶς χρῶνται· ἐν πολλοῖς δὲ πάνυ ἔτεσιν, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἷς λέγεται παρ' αὐτοῖς νόμος καινὸς τεθῆναι· ὄντος γὰρ αὐτόθι νόμου, ἐάν τις ὀφθαλμὸν ἐκκόψῃ, ἀντεκκόψας παρασχεῖν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὐ χρημάτων τιμήσεως οὐδεμιᾶς, ἀπειλήσαι τις λέγεται ἐχθρὸς ἐχρηῶ ἕνα ἔχοντι ὀφθαλμὸν ὅτι αὐτοῦ ἐκκόψει τοῦτον τὸν ἕνα· γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἀπειλῆς, χαλεπῶς ἐνεγκῶν ὁ ἑτερόφθαλμος, καὶ ἡγούμενος

(1) Δημοσθ. κατὰ Τιμοκρ. 139—142.

ἀβίωτον αὐτῷ εἶνε τὸν βίον τοῦτο παθόντι, λέγεται τολμηῆσαι νόμον εἰσενεγκεῖν, ἐάν τις ἓνα ἔχοντος ὀφθαλμὸν ἐκκόψη, ἄμφω ἀντεκκόψας παρασχεῖν, ἵνα τῇ ἴσῃ συμφορᾷ ἀμφοτέροι χρωῖνται· καὶ τοῦτον μόνον λέγονται Λοκροὶ θέσθαι τὸν νόμον ἐν πλεῖν ἢ διακοσίοις ἔτεσιν». Διὰ τούτων δῆλον ὅτι ὁ Δημοσθένης κατὰ πολεμεῖ τὴν συχνὴν νέων νόμων προσθήκην ὑπὸ τῶν ῥητόρων ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ νομοθεσίᾳ καὶ τὴν ἀνισὸν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου λέγων κατωτέρως· οἱ δὲ παρ' ἡμῖν ῥήτορες, ὧ ἄνδρες δικασταί, πρῶτον μὲν ὅσοι μῆνες μικροῦ δέουσι νομοθετεῖν τὰ ἑαυτοῖς συμφέροντα· ἔπειτα αὐτοὶ μὲν τοὺς ιδιώτας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἄγουσιν, ὅταν ἄρχωσιν, ἐφ' ἑαυτοῖς δ' οὐκ οἴονται δεῖν ταῦτ' οὐδὲν τοῦτ' εἶναι. Ἄλλ' ὁ Πίνδαρος ἐγκωμιάζει αὐτοὺς ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις 10, 17, λέγων :

Νέμει γὰρ Ἀτρέκεια πόλιν Λοκρῶν Ζεφυρίων.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις, καὶ ὁ Αἰλιανὸς ἐν τῇ ποικίλῃ ἱστορίᾳ ταῦτ' οἰοῦσιν. Ἄλλὰ περὶ τῶν νόμων τῶν Ὀπουντίων, καθὼς οἱ συγγραφεῖς περίπου σιγῶσιν· οὐδὲ δυνάμεθα εἰπεῖν ἂν οἱ νόμοι τῶν Ἐπιζεφυρίων ἔχουσι σχέσιν καὶ ὁποῖαν πρὸς τοὺς τῶν Ὀπουντίων. Δυνάμεθα ὁμῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δι' ἐκείνων γνωστοὶ γίνονται οἱ τῶν Ὀπουντίων νόμοι· διότι καίτοι ἐλάχιστα γινώσκοντες περὶ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐξῆς ὁμῶς τοῦ Πινδάρου στίχων κατανοοῦμεν, ὅτι οὐχὶ ἄνευ λόγου εἴρηκεν αὐτοὺς ὁ ποιητὴς περὶ τῆς Ὀποῦντος ἐν Ὀλ. 9, 24 :

Σώτειρα λέλογχεν
μεγαλόδοξος εὐνομία.

Δυστυχῶς οὐδεὶς τῶν νόμων τῶν Ὀπουντίων περιεσώθη ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Ἴσως ὁμῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Πολιτικοῖς ἐννοεῖ τοὺς Ὀπουντίους Λοκρούς, λέγων, ὅτι παρὰ Λοκροῖς νόμος ἐστὶ κωλύων τὴν πώλησιν, πλὴν ἐν μεγίστῃ δυστυχίᾳ· ἄλλ' ὁ νόμος κελεύει φυλάττειν τὰς ἀρχαίας κληρονομίας· Οὐδεὶς ἕτερος νόμος τῶν Ὀπουντίων εὔρηται παρὰ συγγραφεῦσι.

Πλείονα περὶ αὐτῶν μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἐν Οἰανθείᾳ (τὸ νῦν Γαλαξειδίον) μανθάνομεν τὰ δίκαια καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἀποίκων καὶ νόμους τινὰς ἑτέρους.

Ἐν πρώτοις λαλεῖ περὶ θρησκείας, ὅτι ὁ Ὑποκνημίδιος ἔποικος ἐν Ναυπάκτῳ, πολίτης Ναυπάκτιος γενόμενος ἀπολαύει τοῦ δικαιώματος τοῦ μετέχειν τῶν κοινῶν ἱερῶν καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Εἰσαεῖ. Τοῦτο δέ, διότι ἡ κοινωνία τῶν ἱερῶν, παντὸς κοινοῦ ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ πρῶτος καὶ ἀπαραίτητος ὄρος.

Δεύτερον πῶς ἔποικος ἐν Ναυπάκτῳ, ἀπολαύει τῶν δικαιωμάτων πολίτου Ναυπακτίου, ἐκτίνων φόρον· διότι τὸ τίμημα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κάμνει τὸν πολίτην. Πᾶς μὴ πληρόνων τὰ παρὰ τοῖς ἑσπερίοις Λοκροῖς νενομισμένα ἐξωρίζετο, ἕως οὗ ἀποτίσῃ τὰ ὀφειλόμενα· ἀπαλλάσσεται δὲ ὁ ἄποικος παντὸς φόρου ἐν Λοκροῖς τοῖς Ὑποκνημίδιοις, πλὴν ἂν τις πάλιν γένηται Ὑποκνημίδιος.

Ἴνα ὁμοῦς ὁ ἔποικος πληρόνη φόρον ἀνάγκη νὰ ἔχῃ κτηματικὴν περιουσίαν, ταύτην δὲ νὰ προστατεύωσιν οἱ νόμοι· διὸ τὰ ἐν Ναυπάκτῳ χρήματα ὑπέκειντο κατὰ φυσικὸν λόγον τοῖς νόμοις τῶν Ναυπακτίων. Ἀλλὰ καὶ παρ' Ἐπικνημίδιοις κρατεῖ τὸ δίκαιον τοῦ κατέχειν κτήματα, *jus possidendi*. Ὡστε τὰ ἐν Ὑποκνημίδιοις χρήματα ὑπέκειντο εἰς τοὺς νόμους τῶν Ἐπικνημίδιων. Δύναται δὲ ὁ ἔποικος νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του καὶ διὰ κληρονομιῶν· διότι ὁ εἰς Ναύπακτον ἐποικήσας, εἰάν ἀπέλιπε τὸν πατέρα ἐν Λοκροῖς τοῖς Ὑποκνημίδιοις καὶ τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ μέρος τῆς πατρικῆς οὐσίας, κληρονομεῖ τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ μέρος.

Ἐὰν δὲ τις τῶν ἀποίκων ἀπέθνησκεν ἐν Ναυπάκτῳ μὴ καταλιπὼν ἐκ τοῦ γένους ἐπίκληρον, ἐκληρονόμει ὁ πλησιέστατος συγγενὴς ἐκ τῶν Λοκρῶν τῶν Ὑποκνημίδιων, ὅπου δῆποτε εὐρισχόμενος τῆς Λοκρίδος γῆς, ἐμφανιζόμενος εἰς τὸν ἄρχοντα πρὸ τοῦ τέλους τοῦ τρίτου μηνός· ἄλλως κύριοι ἦσαν τῆς κληρονομίας οἱ νόμοι τῶν Ναυπακτίων.

Ἐὰν ὁ ἐν Ναυπάκτῳ ἔποικος ἀπέθνησκε καταλιπὼν ἀδελφούς, οὗτοι ἐκληρονόμουσιν κατὰ τοὺς περὶ κληρονομίας νόμους Λοκρῶν τῶν Ἐπικνημιδίων ὥστε ὁ ἐν Ναυπάκτῳ ἔποικῶν ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος ἐκληρονόμει μόνον τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ μέρος τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος. Οὕτω μεταξὺ τῶν κληρονόμων δὲν παρορᾶται ὁ παριστάμενος ὡς πλησιέστατος συγγενῆς καὶ μάλιστα κατοικῶν ἐν τῇ χώρᾳ, οὔτε ὁ ἀδελφὸς μένων ἐν Ἰποκνημιδίοις· ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν παρέχεται τρίμηνος προθεσμία πρὸς ἀπόκτησιν τῆς περιουσίας, τούτῳ δὲ ἡ μετὰ τῶν ἐν Ναυπάκτῳ ἀδελφῶν συγκληρονόμησις. Προτιμῶνται δὲ πάντες οἱ ἐν τῇ ἐποικίᾳ διαμένοντες κληρονόμοι.

Ἄλλ' οἱ νόμοι δὲν ἐπιμέλονται μόνον τῶν ἱερῶν, τῶν φόρων, τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς κληρονομίας, ἀλλὰ ἅμα καὶ τοῦ μὴ καταλιπεῖν τοὺς ἐποίκους τὴν ἐποικίαν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ διδόμενον τοῖς ἐποίκοις δικαίωμα τοῦ κληρονομεῖν τὴν πατρικὴν περιουσίαν, καίτοι τοῦ πατρὸς ἐν Ἰποκνημιδίοις τελευτήσαντος, τοῦτο αὐτὸ σκοπεῖ, ὅπως οἱ νέοι ἔποικοι μένωσιν ἐν Ναυπάκτῳ, δυνάμενοι χωρὶς νὰ ἀποδημῶσι νὰ αὐξάνωσι τὴν περιουσίαν των.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο μέσον ἐρεῦρεν ὁ νόμος, ὅπως κρατῆ τὸν ἔποικον ἐν τῇ ἐποικίᾳ. Ἐὰν δὴλα δὴ ὁ ἔποικος θέλῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς Ἰποκνημιδίους ὀφείλει νὰ κηρύττῃ τὴν ἀποχώρησιν του ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ναυπάκτου καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἐπικνημιδίων, ὅπου ἂν ᾖ. Ἐν τοιαύτῃ ὁμῶς περιπτώσει ὀφείλει οὗτος νὰ καταλίπῃ ἐν Ναυπάκτῳ εἴτε υἱὸν εἴτε ἀδελφὸν ἐνήλικον· ὑπὸ τούτους μόνους τοὺς ὄρους δύναται ὁ ἔποικος νὰ ἐπανίδῃ τὴν πατρίδα του· ἀλλ' οὐδέποτε ἄνευ ἀνάγκης ἐπιτρέπεται τῷ ἐποίκῳ ἢ μεθ' ἀπάσης τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἀποχώρησις εἰς τοὺς Ἐπικνημιδίους Λοκρούς. Ἐτι δὲ καὶ ἂν ποτε βία ἀνάστατοι γένωνται ἐκ Ναυπάκτου ἐπίσης ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους ν' ἀπέρχωνται εἰς τὰς πατρίδας των ἕκαστος ἄνευ ἐνετηρίων, ὧν ἡ σημασία ἄγνωστος.

Τῷ νόμῳ τούτῳ δημοσιευθέντι πάντες οἱ ἔποικοι ὤμοσαν,

ὅτι θὰ μένωσι πιστοί. Μόνον μετὰ τριάκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ ὄρκου ἠδύνατο συνέδριον ἑκατὸν Ὀπουντίων καὶ ἑκατὸν Ναυπακτίων νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἔποικον τοῦ ὄρκου, παρέχον αὐτῷ αἵρεσιν ἀποστῆναι ὁποτέρων καὶ εἰς τοὺς ἑτέρους τὸν τεύθεν τελεῖν· ὁ δ' ἀποδράς ἢ ἄλλως ἐκλιπὼν Ναύπακτον παρὰ τὰ συγκείμενα καὶ μὴ ἐκτίσας τὸ ἐν Λοκροῖς τοῖς Ἑσπερίοις τεταγμένον, καθάπερ προεῖρηται, τέλος, ἐκκρίνεται, ἕως οὗ ἀποτίσῃ τὰ νομισμένα Ναυπακτίοις. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ὁ ὄρκος ἰσχύει, ἐάν τις παραβῇ αὐτόν, δικασθήσεται ἐν συνεδρίῳ ἐκ χιλίων Ὀπουντίων καὶ πλειόνων ἐποίκων. Θὰ τιμωρῆται ὁμοῦς ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος τῆς τῶν Ὀπουντίων πολιτείας, ἤτοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχοῦ.

Ἐκ τούτων οὖν δῆλον, ὅτι οἱ Ὀπούντιοι τὴν πέμπτην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα εἶχον οὐκ ὀλίγους νόμους, οἵτινες μεθ' ὀπόσης ἐπιμελείας συνετέθησαν καὶ πόσον συνετῶς καὶ ἐπισταμένως τὸ ψήφισμα τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς.

Ἄλλ' εἶπομεν, ὅτι τὸ ἐν Γαλαξειδίῳ ψήφισμα θὰ φωτίσῃ ἡμᾶς καὶ περὶ ἄλλων τινῶν νόμων τῶν Ὀπουντίων. Ἐν πρώτοις βλέπομεν πάσας τὰς πολιτείας, αἵτινες ὑπὸ τὸ κράτος ἀρχοῦ τινος τῆς Ὀποῦντος συνέστησαν τὴν τῶν Ὀπουντίων πολιτείαν, χρωμέναι καθ' ἑκάστας ἰδίους νόμοις, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ ψηφίσματος· 1) Τὰ κτήματα τῶν ἐποίκων τὰ ἐν Ὑποκνημιδίῳ κείμενα διατίθενται κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ὑποκνημιδίων. «Ὅπως ἡ πόλις ἐκάστων νομίζῃ Λοκρῶν τῶν Ὑποκνημιδίων». 2) Ἐάν τις τῶν εἰς Ναύπακτον ἐποικησάντων καὶ ἤδη τοῖς Ναυπακτίοις χρωμένων νομίμοις αὐθις εἰς Κεθαρίαν ἀπεχώρει καὶ Μυσάχεον, ἐξῆν αὐτῷ χρῆσθαι τοῖς νομίμοις τῆς ἐαυτοῦ πόλεως. 3) Ἐάν ὁ ἄποικος ὁ κατοικῶν ἐν Ναυπάκτῳ ἔχῃ ἀδελφούς, ἐκεῖνοι κληρονομοῦσιν αὐτόν, «ὅπως καὶ Λοκρῶν τῶν Ὑποκνημιδίων ἐκάστων νόμος ἐστί». 4) Ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον ἐγένετο, ὅτι πᾶσαι αἱ τῶν Ὀπουντίων πόλεις εἶχον ἐκάστη ἰδίους νόμους, ὅπερ καὶ τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν ἐπιβεβαίωσι, ὅτι δῆλα δὴ ἡ Ὀποῦς καὶ ὁ ἄρχων ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὁ ἀρχός,

ἤσκουν ἐξουσίαν τινὰ ἐπὶ πάντων τῶν Ἑσίων Λοκρῶν· διότι ὁ νόμος ὁ περὶ τῆς εἰς Ναύπακτον ἀποικίας ἐν Ὀποῦντι ἀναμφιβόλως συντεθείς. δείκνυσιν εἰδός τι κοινότητος, καὶ τόσῳ μᾶλλον, καθόσον οὐδεὶς τῶν ἐν Ναυπάκτῳ ἐποίκων, ἐνώμοτος ὦν αὐτοῖς, δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποστῇ ὠρισμένως τῶν Ὀπουντίων, ὅπερ δηλοῖ σαφῶς, ὅτι καὶ τοὶ οἱ ἔποικοι ἦσαν Ἰποκνημιδιοὶ ἐκ τῶν πόλεων Περκοθαρίας καὶ Μυσαχέου, ἐπέμποντο ὅμως ὡς ἀπὸ Μητροπόλεως γενικῆς τῆς Ὀπούντος, εἰς τὸν ἄρχοντα δὲ τῆς τῶν Ὀπουντίων πολιτείας ἐδίδδοτο τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν τὸν παραβαίνοντα τὸν ὄρκον τοῦ νόμου. Ἐνῶ τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ νόμου τῆς ἐπιγραφῆς ἀποτελοῦσι νόμους, οἷς ἐχρῶντο ἐκάστη τῶν πόλεων τῆς Λοκρικῆς συμπολιτείας.

Τὸ δὲ τελευταῖον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς ἀφορᾷ εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Ὀπουντίων· διότι ὁ νόμος ἐπαγγέλλεται τοῖς ἐποίκοις προστασίαν λέγων: «Τοῖς ἐν Ναυπάκτῳ ἐποίκοις ἐξέσται τὴν δίκην πρόδικον λαβεῖν πρὸς τοὺς δικαστάς, λαβεῖν καὶ δοῦναι αὐταμαρὸν ἐν Ὀποῦντι. Ἐκ δὲ Λοκρῶν τῶν Ἐπικνημιδίων προστάτην ἐπὶ τῇ δίκῃ ἐλομένους καταστήσαι ἀλλήλοις, τὸν μὲν Λοκρον τῷ ἐποίκῳ, τὸν δ' ἔποικον τῷ Λοκρῷ». Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι ὑπῆρχον παρὰ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις δικαστήριά τινα κάλλιστα ὀργανωμένα, ἅτινα ὅμως δὲν γινώσκομεν, ὅποιαν σχέσιν ἢ ὁμοιότητα εἶχον πρὸς τὰ ἐν Ἀθήναις. Γνωστὸν μόνον γίνεται ἡμῖν ἐνταῦθα, ὅτι τοῖς ἐποίκοις ἐξῆν τὴν δίκην πρόδικον λαβεῖν· διὰ τοῦ προνομίου τούτου, ᾧ καὶ ἐχρῶντο οἱ πρόξενοι διώκοντές τινα ἐν δικαστηρίῳ, ἀπηλλάσσοντο τῆς τάξεως, καθ' ἣν αἱ δίκαι τοῖς λαχοῦσιν ἐκ περιτροπῆς ἐνιστάμενοι ἐδικάζοντο. Ἡ δίκη ἄρα τῶν προξένων ἢ καὶ προδικία ἢ δίκη πρόδικος, ἐσήμαινε τὸ πρόνομιον τοῦ ἀκληρωτεῖ ἢ παρὰ τὴν ἴσως ἄλλως καθεστηκυῖαν τάξιν ἀνυπερθέτως δικάζεσθαι· διέφερον δὲ καθόσον οὐδεμίαν ἴσως ἀπῆρτεῖτο παρὰ τῶν προξένων ἐπὶ ῥητὸν χρόνον μετοίκησις. Παρ' Ὀπουντίοις ὅμως οἱ ἔποικοι ὤφειλον ἐν δικαστηρίῳ νὰ ἀντιπροσωπεύωνται ὑπὸ προστάτου.

Τέλος ὁ νόμος ἐπιβάλλει ἀτιμίαν τῷ παραβάτῃ τοῦ νόμου καὶ δήμευσιν τῶν κτημάτων του λέγων: ὅστις τὰς ὁμολογίας καὶ μιᾶ διαφθείρη τέχνη καὶ μηχανῇ, ὅσα μὴ ἀμφοτέροις δοκῇ, Ὀπουντίων τε χιλίων πλειονότητι καὶ Ναυπακτίων τῶν ἐποίκων πλειονότητι ἄτιμος ἔστω καὶ τὰ χρήματα δημόσια». Ὑποχρεοῖ δὲ τὸν ἄρχοντα ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ποινὴν, εἰ δὲ μὴ ἐπιβάλλει καὶ αὐτῷ ἀτιμίαν καὶ δήμευσιν τῶν κτημάτων του. Ὅπως λοιπὸν παρ' Ἀθηναίοις, οὕτω καὶ παρ' Ὀπουντίοις ἡ ποινὴ αὕτη ἐπεβάλλετο. Τίποτε ὅμως ἐσήμαινεν ἢ παρ' Ὀπουντίοις ἀτιμία; ἐσήμαινεν ἄρα γε, ὅτι καὶ παρ' Ἀθηναίοις στέρησιν δῆλα δὴ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων; ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς δήμεύσεως τῆς περιουσίας, ἣτις παρηκολούθει, ὡς φαίνεται, τὴν ἀτιμίαν, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ ἀτιμία συνεπήγετο καὶ τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Καὶ τοσαῦτα μὲν ἐκ τῆς ἐν Οἰανθείᾳ ἐπιγραφῆς, ἣν ὁ ἀοίδιμος Γ. Κ. Οἰκονομίδης διελεύκανε σοφώτατα καὶ κριτικώτατα. Ἀλλὰ πρὸς ταύτη ἔχομεν καὶ τὴν ἐν Χαλείῳ ἐπίσης κατὰ τὸν Ἀρήνοιον Λοκρικὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ὁ Οἰκονομίδης ὑπολαμβάνει γραφεῖσαν περὶ τὸ 383 π. Χ. Ἐκ ταύτης μανθάνομεν, ὅτι οἱ Οἰανθεῖς καὶ οἱ Χαλιεῖς πόλεις οἰκοῦντες ὁμορούσας καὶ ἀμφοτέρας ἐπὶ θαλάσῃ κειμένας, τὸν δὲ βίον διὰ τὸ τῆς χώρας ὁμοφυές, ἀπὸ τῶν αὐτῶν ποριζόμενοι ἐπιτηδευμάτων, ὅπως εἰρηνικῶς διαλύωσι τὰς ἐκ πάντων τούτων ῥαδίως γενομένας διαφοράς, συνομολογήσαντες ἀλλήλοις τὰ δέοντα εἰς Πλάκας χαλκᾶς ἐνέγραψαν τὰς συνθήκας, ὧν μέρος εἰσὶν αἱ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ. Διὰ τούτων οἱ Οἰανθεῖς καὶ οἱ Χαλιεῖς ἀπηγόρευον ἀλλήλοις τὴν ἐκ τῆς ἑαυτῶν χώρας ἀρπαγὴν τοῦ ξένου ἢ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ· ὃ ἔστι παρέχουσιν ἀμοιβαίως τοῖς ἐν Οἰανθίδι καὶ Χαληίδι ξένοις διὰ τὴν ἀσφάλειαν, προσωπικὴν μὲν τῷ μὴ ἄγεσθαι, χρηματικὴν δὲ τῷ μὴ συλαῖσθαι, διότι ὁ νόμος λέγει: Μήτε τῷ Οἰανθεῖ ἐξέσται ἄγειν ἐκ τῆς Χαλειίδος τὸν ξένον μήτε τῷ Χαλειεῖ ἐκ τῆς Οἰανθίδος, μηδὲ χρήματα εἴ τι συλώῃ». Τὴν ἀσφά-

λειαν ταύτην συχνάκισ ἔδιδον αἱ πόλεις τοῖς προξένοις, τὴν μὲν ἀπλῶς ἀσφάλειαν, τὴν δὲ ἀσυλίαν καλοῦσαι. Ἄλλὰ καίτοι τοιαῦτα συνομολογήσαντες ὑπὲρ τῶν ξένων, ἀναγνωρίζουσιν οὐδὲν ἥττον καὶ ἐπιτρέπουσιν ἑαυτοῖς ὡς θεμιτὸν ἐπιτήδευμα τὴν ἔξω ληστείαν, σίλας διδόντες ἀλλήλοις κατὰ τῶν πλεόντων ξένων καὶ ἀγωγὴν αὐτῶν ἐκ θαλάσσης, πλὴν ἐκ τοῦ κατὰ πόλιν λιμένον, ὃν ἐκάτερος τῆ οἰκείᾳ προσνέμοντες χώρα, ὑπάγουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν δικαιοδοσίαν. Οὕτω δὲ ἀδίκους δικαίαν συλῶν διαστέλλοντας τάσσουσι ζημίαν τῷ ἀδικοσυλοῦντι τετράδραχμον καὶ ἡμιόλιον προσέτι τῆς ἀξίας τοῦ σύλου ἐντὸς δέκα ἡμερῶν μὴ ἀποδοθέντος. Ἔχει γὰρ ὁ νόμος ὧδε: ὁ δὲ ἐπὶ σύλαν ἐξιῶν, ἐν τῷ σαλαῶ τὰ ξενικὰ χρήματα κατὰ θάλασσαν, καὶ τὸν ξένον ἐκεῖθεν ἀδεῶς ἀγέτω, πλὴν ἐκ λιμένος τοῦ κατὰ πόλιν. Ὅς δ' ἄντι παρὰ τὰ νενομισμένα σιλῶη, τέτταρσι δραχμαῖς ζημιούσθω. Εἰ δὲ καὶ τὸ σύλον πλεόν δέκα ἡμερῶν κατέχοι, ἡμιόλιον ἀποτισάτω τούτου ὅ,τι ἂν συλήσειεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν δίκη ὑποτίθεται ἐν τῇ τοῦ συλήσαντος πόλει ἐνισταμένη εἴτε λόγῳ δικαιοδοσίας εἴτε ὡς ἐκεῖσε καὶ τῶν σύλων καὶ τοῦ ξένου κατὰ τὸ εἶκὸν ἀγομένων ἢ δὲ ἀδικοσυλία ἐν τῇ ἑτέρᾳ χώρᾳ ὑπολαμβάνεται πεπραγμένη, ἴσως χάριν ἀκριβεστέρων καὶ προχειροτέρων ἐλέγχων παρέχουσι τῷ ἥττωμένῳ ἔκκλητον δίκην καὶ ταύτην μετὰ προνομίου τινός, οἷον ἐδίετο διὰ τῆς προδικίας τοῖς προξένοις, ἐὰν πλεόν μηνὸς διετέλει μετοικῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ὅπου κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ διώκοντος ἐπράχθη ἢ παρὰ νόμον ληστεία, ἐὰν δὲ ἠλέγχετο ψευδόμενος ὁ διώκων, ἐζημιούτο διπλῆ (ζημία) κατὰ τὸ κείμενον τοῦ νόμου ἔχον οὕτως: Εἰ πλεόν μηνὸς μετοικοίη ἢ ὁ Χαλιεὺς ἐν Οἰανθέᾳ ἢ ὁ Οἰανθεὺς ἐν Χαλείῳ, ἐξέστω αὐτῷ χρῆσθαι τῇ ἐπιδημίᾳ δίκᾳ, ἢ δέδοται τοῖς προξένοις ἐπιδημοῦσιν εἰς τὴν πόλιν, ἧς ἂν τυγχάνωσι προξενούντες· εἰ ψευδόμενος ἐλέγχοιτο, διπλῆ ζημιούσθω». Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν τὸν δικαστικὸν ὅρον Ἀπιδαμία δίκᾳ. Ὁ Οἰανθεὺς δῆλον ὅτι ἢ ὁ Χαλιεὺς ὁ ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει ἀδικοσυλίας κριθείς, καὶ ἤδη τὸ πρόστι-

μον ὀφείλων τῶν τεσσάρων δραχμῶν ἢ τὸ ἡμιόλιον τοῦ ὑπὲρ δέκα ἡμέρας κρατηθέντος σύλου, εἶχε κατὰ τὰ συγκείμενα, δικαίωμα τι ἐφέσεως ἢ μᾶλλον ἐκκλήτου δίκης. Ἐκκλητος δὲ δίκη ἐλέγετο ἢ ἐπὶ ξένης γῆς διεξαγομένη. Ἀλλὰ τοῦ δικαιώματος τούτου ἡ χρῆσις συνεπέφερε κατ' ἀνάγκην τὴν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἐτέραν πόλιν μετάβασιν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ ῥητὴν τινα τάξιν εἰσήγοντο αἱ δίκαι, ἵνα μὴ μάτην χρονοτριβῇ ὁ ἐκκαλῶν μηδὲ βλάπτωνται τὰ οἴκοι συμφέροντα, οἱ Οἰανθεῖς καὶ Χαλειεῖς ἀπένειμαν ἀλλήλοις ἴσον δικαίωμα τὸ μετὰ παρέλευσιν μηνὸς ἀπὸ τῆς μετοικήσεως ἀνυπερθέτως δικάζεσθαι· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἐπιδαμίας δίκης κτλ.

Ἀλλὰ τὰς τοῦ ξένου πρὸς τὸν ἀστὸν Οἰανθεῖα ἢ Χαλειεῖα διαφορὰς ἔκριναν παρ' ἑκατέροις οἱ ξενοδίκαι. Ὅθεν, ἐπὶ τῶν δικαστῶν τούτων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἦτο, ὡς φαίνεται, ἄρτιος, συνέβαινε κατὰ τύχην διχοψηφία, ὁ ἐνάγων ξένος εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ προσλαμβάνειν ἰδίᾳ ἐκλογῇ ἐκτὸς προξένου καὶ ἰδιοξένου, ἐτέρους ἔξωθεν δικαστὰς ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς πόλεως, πεντεκαίδεκα μὲν ἄνδρας, εἴαν μνᾶς ἢ καὶ πλείονος ἐτιμᾶτο τὸ ἐπίδικον πρᾶγμα, ἐννέα δὲ εἴαν μείονος. Οὗτοι δὲ οἱ προσλαμβανόμενοι, οἱ καὶ ὄρκον ὁμνύοντες τὸν αὐτὸν ἴσως τοῖς ξενοδίκαις, ὡς ἐκ προσθήκης ἐπιγιγνόμενοι καὶ οἱ ἐπιδικασταὶ ὄντες, ἐπωμόται ἐλέγοντο ἀπὸ τοῦ ὄρκου πάντως ὄν ὡμνυον. Ἐὰν δὲ μὴ ξένος, ἀλλ' ἀστὸς πρὸς ἀστὸν ἐδικάζετο ὡς παρὰ τὰς κειμένας συμβολὰς συληθεῖς, ὁ δημιουργὸς τῆς πόλεως, ἐνθα ἡ δίκη εἰσήγετο, ὁμόσας τὴν πενθορκίαν, ἐξελέγετο κατ' ἀρέσκειαν τοὺς δικάσοντας ἄνδρας, οἵτινες τὸν αὐτὸν ὁμνύοντες ὄρκον, ἀπὸ τούτου καὶ ὄρκωμόται προσηγορεύοντο· ἐδικάζον δὲ κατὰ πλειονοψηφίαν, ἐξ οὗ καὶ εἰκάζομεν, ὅτι περιττὸς ἦτον καὶ τούτων ὁ ἀριθμὸς καὶ ὅτι οὐδὲν ἴσως διαφέρων τοῦ τῶν Ἐπωμοτῶν ὁμοίως πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς δίκης ὠρίζετο, κατὰ τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ νόμου κελεύοντος: Αἱ κ' ἀνδιχάζωντι τοὶ ξενοδίκαι, ἐπωμότας ἐλέστω ὁ ξένος ὠπάγων τὰν δίκαν, ἔχθος προξένω καὶ Ἰδιοξένω, ἀριστίνδαν· ἐπὶ μὲν ταῖς μναϊαίαις καὶ

πλέον πεντεκαίδεξ' ἄνδρας, ἐπὶ τοῖς μειόνοις ἐννέ' ἄνδρας. Αἱ κ' ὁ Φαστός ποῖ τὸν Φαστὸν δικάζεται κατὰς συμβολάς, δαμιωργῶς ἐλέσται τῶς ὀρκωμότας ἀριστίνδην τὴν πεντορκίαν ὁμόσαντας. Τῶς ὀρκωμότας τὸν αὐτὸν ὄρκον ὁμνύων, πληθὺν δὲ νικῆν». Ἐκ πάντων δὲ τῶν ἐνταῦθα συνωμολογημένων μανθάνομεν, ὅτι οἱ Οἰανθεῖς καὶ οἱ Χαλειεῖς ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, καίτοι θεμιτὸν νομίζοντες τὸν ἀπὸ ληστείας βίον καὶ τοὺς ἔξω τῆς χώρας ἄγοντας ἀδιακρίτως καὶ φέροντας, ὅμως τῶν παρ' ἑαυτοῖς ξένων περὶ πολλοῦ ἐποιούντο τὴν προστασίαν· οὐ γὰρ μόνον αὐτοὶ παρεῖχον ἀσφάλειαν καὶ ἀσυλίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπὸ τῶν γειτόνων ἐπηρείας διὰ γραπτῶν συνθηκῶν ἔσωζον ὡς ἠδύναντο τοὺς ἀποδημοῦντας ἀλλοδαπούς. Σκοποῦντες δὲ μάλιστα τὰ περὶ τῶν δικαζόντων τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἀστούς, ὅτι τοὺς μὲν ἐπωμότας αὐτὸς ἠρεῖτο· ὁ ξένος τοὺς δὲ ὀρκωμότας οἱ δημιουργοί, εὐρίσκομεν ὅτι κατὰ τοῦτο καὶ προνόμιόν τι ὑπὲρ τοὺς ἐγχωρίους παρείχετο τοῖς ἀλλοδαποῖς. Τοσαύτη δὲ πρὸς τοὺς ξένους εὖνοια καὶ χάρις παρὰ τῶν χρωμένων τοῖς ξένοις, ὡς πολεμίοις, ἔχει μὲν ἴσως τι τὸ παράδοξον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παράλογον, εἴαν τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν ἢ ἀντίρροπος ὑπερβολὴ χαρακτηρίζῃ μάλιστα τῶν ἀμόρφων κοινωνιῶν τὴν φύσιν. Καὶ ἄλλως δέ, εἴαν οἱ ἐξ ἐπιδρομῆς εἰς τὴν ἀλλοτρίαν καὶ οἱ κατὰ θάλασσαν ληστρικοὶ κίνδυνοι, ὡς τὴν εὐτολμίαν μηνύοντας καὶ τὸ νεανικὸν τῶν ἐπιχειρούντων φρόνημα, εἶχόν τι μέγα καὶ σεμνὸν οὐ μόνον πρὸς τοὺς ὀζόλους Λοκρούς, ἀλλὰ καὶ ἐτέρους τῆς ἀρχαιότητος λαούς, κατὰ Θουκυδίδην, εἰκότως ἀγεννὲς ἐνομίζετο τὸ προίεσθαι ἀνθρώπους ἐπήλυδας, σκέπης καὶ ἀρωγῆς δεομένους εἰς τὴν ἄλογον κάκωσιν καὶ τὴν ὕβριν τοῦ προτυχόντος. Καταλύοντες τὸν περὶ τοῦ δικαίου τῶν Λοκρῶν λόγον, παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ἐπιγραφῶν περὶ τούτου ἐξηγμένα ἀνάγονται εἰς ὠρισμένον τινὰ τῆς ἀρχαιότητος χρόνον. Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις καθ' οἷον δὴ τινὰ τρόπον μετεβλήθη, ἢ καθ' οἷαν δῆποτε ἀναλογίαν συνηύξησε σὺν τῷ χρόνῳ τῷ δικαίῳ τῶν ὁμόρων χω-

ρῶν Βοιωτῶν, Φωκέων καὶ λοιπῶν, περὶ τούτου σκότος μέχρι τοῦ νοῦ βαθύ ἐπικάθηται τῇ ἱστορίᾳ, ἕως οὗ ἴσως καὶ πάλιν ἡ πλουτοδότειρα γῆ ἐξαγάγει ἐκ τῶν σπλάγχχνων αὐτῆς νέαν τινὰ γνῶσιν τῶν τέως ἀγνώστων.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ.

(Συνέχειαν ἴδε εἰς Τόμον Η'.—Τεῦχος ΙΑ'. καὶ ΙΒ'.)

Χ. ΕΙΔΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΤΗΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ.

Ἐκτὸς τῶν σχολείων τῶν θηλέων, τῶν διδασκαλείων καὶ ἐκπαιδευτηρίων τῶν ἀνωτέρων διδασκαλισσῶν ἡ Αὐστρία μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε δημόσιον σχολεῖον τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως τῶν νεανίδων· τὸ δὲ πρῶτον βῆμα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἐγένετο (1867) ὑπὸ τοῦ δήμου τῆς Πράγας διὰ τῆς ἰδρύσεως καταστήματος, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύονται κοράσια εἰς τὰ μαθήματα τῶν κατωτέρων γυμνασίων καὶ βιοτεχνικῶν σχολείων, ὡς ταῦτα ὠρίσθησαν διὰ τὰ ἄρρενα· εἶποντο δὲ εἰς τὸ παράδειγμα τῆς Πράγας πλεῖσται πόλεις τῆς Βοημίας καὶ αὐτὴ ἡ Βιέννη.

Τὸ ἐν λόγῳ σχολεῖον διευθύνεται ὑπὸ διευθυντοῦ καὶ τὰ μὲν ἐπιστημονικὰ μαθήματα διδάσκονται ὑπὸ διδασκάλων, τὰ δὲ χειροτεχνήματα ὑπὸ τῶν ὑποδιδασκαλισσῶν, τῶν καὶ προϊσταμένων τῶν διαφόρων τάξεων· ὀφείλουσι δὲ αὐταὶ νὰ παρευρίσκωνται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ μαθήματα καὶ νὰ ἐπιβλέπωσι τὴν τάξιν ἐν αὐτοῖς.

Α'. Τάξις· ἱερὰ (2), βοημικὴ γλῶσσα (4), γερμανικὴ γλῶσσα (3), γαλλικὴ γλῶσσα (3), γεωγραφία καὶ ἱστορία (3), φυσικὴ (3),